

RUTA

Knjiga o Ruti predstavlja kratku zadivljujuću i poučnu pripovijest. Tri glavna lika u njoj – Naoma, Ruta i Boaz – i pastirsko ozračje u kome se oni kreću odslicali su veoma vješti i profinjeni potezi pera pisca ove pripovijesti. Profinjeni jezik sadržaja ove knjige otkriva nam pisca visokog književnog razreda, možda dvorskog pisara. Istodobno, pučki obrasci i motivi priskrbuju jasan dokaz i uvjerenje da ova pripovijest ima svoje korijene u usmenim kazivanjima u kojima su uživali Israilci dok su podizali svoje porodice i obrađivali svoje njive. Dvije žene, Naoma i Ruta, sučeljene s dvojbama, nezbrinute i smrću odvojene od sina i muža, izvrnute su nesvakidašnjoj zavjeri životne sudbine. Prekretnicu u njihovim životima predstavlja to što je Ruta iskoristila priliku koju joj je omogućilo jevrejsko zakonsko predanje po kojem je strancima, udovicama i siromasima bilo dopušteno da sakupljaju vlati žita na njivama tokom žetve (Levijski 19:9–10; 23:22; Ponovljeni 24:19–22). Tom prilikom Ruta susreće Boaza, svog budućeg muža, koji joj je dopustio da sakuplja vlati žita na njegovoj njivi, usto je dodatno i velikodušno pomažući. Knjiga o Ruti završava rodoslovljem i zadivljujućim otkrićem da je Moapka Ruta prabaka samog kralja Davida. Rana kršćanska predanja u vezi s Isusovim rodoslovljem izričito imenuju četiri žene (od kojih su tri neisrailke): Mariju, Tamaru, Rahab i Rutu (Matej 1:5).

Naoma i Ruta

1 Desi se u danima kad su vladali suci da u zemlji zavlada glad. I neki čovjek iz Betlehema u Jehudi ode sa svojom ženom i svoja dva sina da se naseli u zemlji moapskoj. (2) Tom čovjeku bješe ime Elimelek, a ženi njegovoj Naoma; a imena njegovoj dvojici sinova bijahu Mahlon i Kilion. Oni bijahu Efraćani iz Betlehema u Jehudi. I oni dođoše u zemlju moapsku i tamo ostadoše. (3) Onda umrije Elimelek, muž Naomin, i ona ostade sa svoja dva sina. (4) Oni se oženiše Moapkama: jednoj bijaše ime Orpa, a drugoj Ruta. I oni proživješe tamo oko deset godina. (5) Potom umriješe i Mahlon i Kilion, te žena ostade bez svoje dvoje djece i muža svoga. (6) Onda ona ustade sa snahama svojim da se vrati iz zemlje moapske jer u zemlji moapskoj bješe čula da je Jahve posjetio narod svoj i hrane mu dao. (7) Tako ona ode iz tog mjesta u kojem je bila, a i njezine dvije snahe s njom; i one krenuše na put da se vrte u zemlju Jehudinu. (8) Tad Naoma reče dvjema snahama svojim: “Idite, vratite se svaka kući majke svoje. Jahve s vama lijepo postupao kao što ste vi postupale s umrlima i sa mnom. (9) Jahve vam dao da nađete počinak, svaka u kući muža svoga.” Onda ih ona poljubi, a one pustiše glas i zaplakaše. (10) “Nećemo”, rekoše joj one, “već ćemo se zacijelo vratiti s tobom narodu tvome.” (11) Ali Naoma reče: “Vratite se, kćeri moje. Zašto biste išle sa mnom? Imam li ja još sinova u utrobi

svojoj pa da vam oni muževi budu? (12) Vratite se, kćeri moje. Idite, jer ja sam prestara da se udajem. I kad bih rekla da se nadam da bi se čak večeras udati mogla, pa i sinove roditi, (13) zar biste vi čekale da odrastu? Zar biste se zato uzdržale od udaje? Ne, kćeri moje, ta teže je meni nego vama jer se ruka Jahvina na me digla.”

(14) One ponovo pustiše glas i zaplakaše; i Orpa na rastanku poljubi svekrvu svoju, a Ruta se privi uz nj. (15) Tad Naoma reče: “Gle, jetrva ti se vrati narodu svome i bogovima svojim; vrati se za jetrvom svojom.”

(16) Ali Ruta reče: “Ne tjeraj me da te ostavim i da se okrenem od tebe; jer gdje ti pođeš, poći ću i ja, i gdje ti budeš konačila, konačit ću i ja. Tvoj će narod moj narod biti, a Bog tvoj – Bog moj. (17) Gdje ti umreš, umrijet ću i ja, i tamo ću pokopana biti. Zato, neka mi Jahve učini i gore ako tebe i mene išta osim smrti rastavi.” (18) Kad Naoma vidje da je ova riješila poći s njom, više joj ništa ne reče.

(19) Tako su njih dvije išle dok ne dođoše u Betlehem. A kad dođoše u Betlehem, sav se grad zbog njih podiže, a žene uskliknuše: “Je li ovo Naoma?”

(20) Ona im reče: “Ne zovite me Naoma¹; zovite me Mara², jer me je Svemogućí ogorčenom učinio. (21) Otišla sam punih ruku, a Jahve me vraća ruku praznih. Zašto me zovete Naoma kad je Jahve pro-

¹ Tj. ugodna.

² Tj. gorka.

tiv mene svjedočio i kad je Svemoguću muku na me natovario?" (22) Tako se Naoma vrati iz zemlje moapske s Rutom Moapkom, snahom svojom. I one stigoše u Betlehem kad je počinjala žetva ječma.

Ruta pabirči na Boazovoj njivi

2 Naoma imadaše rođaka s mužve strane, čovjeka vrlo bogata, iz porodice Elimelekov, kojem bijaše ime Boaz. (2) I Ruta Moapka reče Naomi: "Molim te pusti me da odem na njivu i za onim u čijim očima steknem blagonaklonost kupim pabirke među klasjem."

A Naoma joj reče: "Idi, kćeri moja." (3) Tako se ona zaputi i ode te stade pabirčiti na njivi za žeteocima; i ona slučajno dođe na komad njive što je pripadao Boazu, koji bijaše iz roda Elimelekova.

(4) I gle, Boaz dođe iz Betlehema pa reče žeteocima: "Jahve bio s vama!"

A oni njemu odvratiše: "Jahve te blagoslovio!"

(5) Onda Boaz upita slugu svoga koji nadziraše žeteoce: "Čija je ona mlada žena?"

(6) Sluga koji nadziraše žeteoce odgovori: "Ona je mlada Moapka koja se vratila s Naomom iz zemlje moapske. (7) 'Molim te,' reče ona, 'pusti me da pabirčim i kupim za žeteocima između snopova.' Tako je ona došla i ostala od jutra do sada; samo je malo sjedila u kolibi."

(8) Onda Boaz reče Ruti: "Čuj me dobro, kćeri moja. Ne idi pabirčiti na drugoj njivi; i ne idi odavde, nego ostani ovdje sa sluškinjama mojim.

(9) Neka ti oči gledaju njivu koju oni žanju i idi za njima. Uistinu, zapovjedio sam slugama da te ne diraju. Kad ožedniš, idi do posuda s vodom i pij od onoga što slave iscrpe."

(10) Ona se tada pokloni padajući licem na tlo pa mu reče: "Kako sam stekla blagonaklonost u očima tvojim pa se obazireš na me kad sam ja tuđinka?"

(11) Boaz joj odgovori: "Obavijestili su me podrobno o svemu što si učinila za svoju svekrvu poslije smrti muža svoga, i kako si ostavila oca svoga i majku svoju i zemlju u kojoj si se rodila i kako si došla narodu koji prije nisi poznavala. (12) Jahve te nagradio za ono što si učinila i puna ti plaća bila od Jahve, Boga Israilovog, pod čija si krila došla da utičište potražiš."

(13) Tad ona reče: "Nalazim blagonaklonost u očima tvojim, gospodaru moj, jer si me ti utješio i uistinu lijepo progovorio sluškinji svojoj, iako ja nisam kao jedna od sluškinja tvojih."

(14) Kad bijaše vrijeme ručku, Boaz joj reče: "Hodi ovamo pa jedi hljeba i umoči komad hljeba u sirće." I ona sjede kod žetelaca, a on joj iznese pržena žita pa ona jede te se nasiti i ostavi malo. (15) Kad ustade kupiti pabirke, Boaz zapovjedi slugama svojim i reče: "Neka ona pabirči i među snopovima, a vi je ne vrijeđajte. (16) Nego, namjerno joj izvucite i žita iz rukoveti i ostavite joj ga da ga pabirči, i ne korite je."

(17) Tako je ona do večeri pabirčila po njivi. Potom je ovrhla ona što je bila popabirčila, i bilo je oko jedne efe³ ječma. (18) Ona to uze i ode u grad, a svekrva njezina vidje to što ona bijaše napabirčila. I Ruta to izvadi i dade joj ono što bijaše ostalo pošto se ona nasitila.

(19) Svekrva je njezina onda upita: "Gdje si danas pabirčila i gdje si radila? Blagoslovljen bio onaj koji se obazre na te!"

Tad Ruta kaza svojoj svekrvi kod koga je radila i reče: "Čovjeku kod kojeg sam danas radila ime je Boaz."

(20) Naoma reče snahi svojoj: "Neka ga blagoslovi Jahve, koji nije uskratio svoju dobrotu ni živima ni mrtvima." I još joj Naoma reče: "Taj je čovjek naš rođak; on je jedan od naših najbližih rođaka⁴."

(21) Onda Ruta Moapka reče: "On mi još reče: 'Drži se sluga mojih dok ne požanju sve žito moje.'"

(22) Naoma reče snahi svojoj Ruti: "Dobro je, kćeri moja, da ideš sa sluškinjama njegovim, da ne bi nasrnuli na te u čijoj drugoj njivi."

(23) Tako ona ostade blizu Boazovih sluškinja da pabirči do kraja žetve ječma i pšenice. I živjela je sa svekrvom svojom.

Događaj na gumnu

3 Onda joj Naoma, svekrva njezina, reče: "Kćeri moja, zar ja tebi ne bih trebala potražiti mir, da ti dobro bude? (2) I nije li Boaz, s čijim si sluškinjama bila, naš rođak? Eno, on će vijati ječam večeras na gumnu. (3) Zato se operi i namaži i obuci svoje najljepše haljine pa siđi na gumno; ne otkrivaj mu se dok ne završi s jelom i pićem. (4) A kad legne, zapamti mjesto gdje ležao bude pa otiđi i otkrij mu noge i lezi; on će ti onda reći šta ćeš činiti."

³ Jedna efa – oko 22 litra.

⁴ Zemlju koju je prodala udovica po zakonu Tore bio je obavezan otkupiti najbliži rođak njezina muža.

(5) "Učinit ću sve što kažeš", reče joj ona.

(6) Tako ona siđe na gumno i učini sve onako kako joj njezina svekrva bješe zapovjedila. (7) Kad Boaz već bijaše jeo i pio i kad mu se srce razveseli, ode da legne nakraj gomile žita; i ona potajno dođe pa mu otkri noge i leže. (8) Desi se usred noći da se čovjek trznu i okrenu, kad, gle – kod njegovih nogu leži žena. (9) "Ko si ti?", upita on.

A ona odgovori: "Ja sam Ruta, sluškinja tvoja. Zato raširi pokrivač svoj preko sluškinje svoje jer si ti blizak rod."

(10) Tad on reče: "Jahve te blagoslovio, kćeri moja. Ovo tvoje dobro djelo bolje je od onoga koje si prije pokazala ne polazeći za mladićima, siromašnima ili bogatima. (11) Sad se, kćeri moja, ne boj. Učinit ću za te šta god kažeš jer sav moj narod u gradu zna da si ti žena izvrsna. (12) I istina je da sam blizak rod, ali imade i rođak bliži od mene. (13) Ostani noćas; pa, kad svane, ako on htjedne nad tobom skrbništvo preuzeti, dobro, neka ga preuzme. Ali ako on nad tobom ne bude želio preuzeti skrbništvo, onda ću ga ja preuzeti, tako mi Jahve, koji je živ. Lezi do jutra."

(14) Tako ona ležaše kod njegovih nogu sve do jutra i ustade prije nego što je čovjek čovjeka mogao prepoznati. "Neka se", reče on, "ne zna da je žena dolazila na gumno." (15) On još reče: "Donesi mi ogrtač što je na tebi i pridrži ga." Ona ga pridrža, a on izmjeri šest mjera ječma i uprti na nju. Onda ona ode u grad.

(16) Kad dođe svekrvi svojoj, ova upita: "Kako je bilo, kćeri moja?"

I ona joj ispriča sve što onaj čovjek bijaše za nju učinio. (17) "Ovih šest mjera ječma", reče ona, "on mi je dao i rekao: Ne idi svekrvi svojoj praznih ruku."

(18) Tada Naoma reče: "Pričekaj, kćeri moja, dok ne vidiš šta će se zbiti, jer taj čovjek neće otpočiniti dok to danas ne sviđi."

Boaz se ženi Rutom

4 Boaz otiđe na kapiju pa tamo sjede, i gle – naide onaj bliski rođak o kojem je Boaz govorio, te on reče: "Hodi ovamo, prijatelju, i sjedi." I on svrati i sjede. (2) Boaz uze deset ljudi od gradskih starijehina i reče: "Sjedite ovdje." I oni posjedaše. (3) Potom on reče najbližem rođaku: "Naoma, koja se vratila iz zemlje moapske, prodaje komad zemlje koji je pripadao našem bratu Elimeleku. (4) Zato sam mislio da te obavijestim i da ti kažem:

kupi ga pred ovima koji sjede ovdje i pred stariješinama naroda moga. Ako ga hoćeš otkupiti, otkupi ga, ali ako nećeš, kaži mi da znam, jer nema nikoga osim tebe da ga otkupi, a ja sam poslije tebe."

"Otkupit ću ga", reče on.

(5) Onda Boaz reče: "Onoga dana kad kupiš njivu iz ruku Naominih moraš uzeti i Rutu Moapku, udovicu umrloga, da sačuvaš ime umrloga na baštini njegovoj."⁵

(6) Najbliži rođak reče: "Onda ne mogu otkupiti jer bih uništio svoju vlastitu baštinu. Otkupi ti; uzmi moje pravo na otkup jer ja otkupiti ne mogu."

(7) A ovo bijaše običaj u Israilu u vremenima davnim, kad se otkupljivalo i razmjenjivalo imanje, da se potvrdi kakva stvar: čovjek bi izuo sandalu i dao je drugome; i to bijaše znak svjedočenja u Israilu.

(8) Tako najbliži rođak reče Boazu: "Kupi ti." I on izu svoju sandalu.

(9) Tad Boaz reče stariješinama i svem narodu: "Vi ste danas svjedoci da sam ja iz Naominih ruku kupio sve što je pripadalo Elimeleku i sve što je pripadalo Kilionu i Mahlonu. (10) K tome, ja sam dobio i Rutu Moapku, udovicu Mahlonovu, da mi bude žena, da sačuvam ime umrloga na baštini njegovoj, da se ime umrloga ne otkine od braće njegove ni s kapija zavičaja njegova⁶; vi ste danas svjedoci."

(11) Sav narod koji bijaše na kapiji i stariješine rekoše: "Svjedoci smo. Dao Jahve da žena koja ti dolazi u dom bude kao Rahela i Lea, koje obje podigoše kuću Israilovu; a ti blago u Efrati stekao i u Betlehemu se proslavio. (12) I kuća ti bila kao kuća Pereca, što ga Jehudi rodi Tamara, kroz potomstvo koje će ti Jahve dati od ove mlade žene."

(13) Tako Boaz uze Rutu i ona mu postade žena, i on uđe k njoj. I Jahve joj dade da zanese, te ona rodi sina. (14) Onda žene rekoše Naomi: "Blagoslovljen je Jahve, koji te danas ne ostavi bez najbližeg rođaka! I ime mu bilo slavno u Israilu! (15) I život ti on vratio i podupirao te u starosti, jer snaha tvoja, koja te voli i koja ti je bolja od sedam sinova, njega je rodila."

Početak loze Davidove

(16) Onda Naoma uze dijete i položi ga sebi na krilo i posta mu dadilja. (17) Komšinice mu nadjenu-

⁵ Kad nekoj ženi umre muž, po zakonu Tore njegov najbliži rođak bio je dužan oženiti se udovicom.

⁶ Tj. s mjesta na kome su se sastajali gradski prvaci; to znači da i dalje bude poštovan.

še ime i rekoše: "Naomi se rodio sin." I dadoše mu ime Obed. On je otac Jišaja, oca Davidova. (18) A ovo su naraštaji Perecovi: Percu se rodio Hecron, (19) a Hecronu se rodio Ram, a Ramu

Aminadab, (20) a Aminadabu se rodio Nahšon, a Nahšonu Salmon, (21) a Salmonu se rodio Boaz, a Boazu Obed, (22) a Obedu se rodio Jišaja, a Jišaji David.

PRVA KNJIGA SAMUELOVA

Prva i Druga knjiga Samuelova prvotno su činile jedno djelo koje pripovijeda o početku monarhije i o kraljevanju prve dvojice kraljeva – Šaula i Davida. U grčkom prijevodu hebrejske Biblije (Septuaginta) djelo je razdvojeno u dva dijela ili dvije zasebne knjige.

Prva knjiga Samuelova dijeli se na tri osnovne cjeline zasnovane na predstavljanju tri glavna lika: Samuela (poglavlja 1–7), Šaula (8–15) i Davida (16–31). Samuel je prijelazni lik, jer je bio posljednji sudac i prorok koji najavljuje Šaula, a potom najavljuje njegovo odbacivanje od Gospoda i navještava dolazak Davida na njegovo mjesto.

Prva i Druga knjiga Samuelova predstavljaju književno remek-djelo, ali obje knjige također sadrže jedan tip izvorne povijesti. Premda je sadržaj obiju knjiga pisan stotinama godina nakon događaja koje opisuju, čini se da one ipak u sebi sadrže i stariju izvornu građu. U toj povijesti posebno se naglašava i pojašnjava dugotrajnost davidovske dinastije. Teološki govoreći, to je nagrada za Davidovu vjernost i poslušnost Bogu. David se također motri kao model za ponovnu uspostavu monarhije nakon sužanjstva.

Elkana i njegove žene

1 Bješe neki čovjek iz Ramatajim-Cofima, iz brda Efrajimovih, a ime mu bješe Elkana, sin Jerohama, sina Elihua, sina Tohua, sina Cufova, Efrajimovac. (2) On je imao dvije žene: jednoj bješe ime Hana a drugoj Penina; i Penina je imala djece, a Hana djece ne imadaše.

(3) I taj bi čovjek svake godine uzlazio iz svoga grada da se klanja i prinosi žrtvu Jahvi nad vojskama u Šilohu. A dva sina Elijeva, Hofni i Pinhas, bijahu tamo svećenici Jahvi. (4) Kad bi došao dan da Elkana prinese žrtvu, on bi davao dijelove svojoj ženi Penini i svim njezinim sinovima i kćerima, (5) a Hani bi dvostruki dio davao, jer je Hanu volio, ali njoj Jahve utrobu bješe zatvorio. (6) Suparnica njezina jetko bi je izazivala da je razljuti, jer Jahve njoj bješe utrobu zatvorio. (7) To se dešavalo iz godine u godinu; kad god bi ona uzlazila u kuću Jahvinu, ova bi je izazivala; zato bi ona plakala i ne bi jela. (8) Onda joj muž njezin Elkana reče: "Hana, zašto plačeš i zašto ne jedeš, i zašto ti je srce tužno? Nisam li ti ja bolji od deset sinova?"

(9) Onda Hana, nakon što su jeli i pili u Šilohu, ustade i stupi pred Jahvu.¹ Svećenik Eli bijaše sjedio na stolici uz dovratnik hrama Jahvinog. (10) Ogorčena u duši, ona se pomoli Jahvi i gorko zaplaka. (11) Zavjetova se i reče: "O Jahve nad vojskama, ako ti samo pogledaš na muku sluškinje svoje i sjetiš se mene, i ne zaboraviš sluškinju svoju, nego sluškinji svojoj muško dijete dadeš, onda ću ja njega sve dane života njegova Jahvi podariti, i nikad mu britva preko glave neće prijeći²."

(12) I desi se, dok se ona i dalje molila pred Jahvom, da je Eli zagledao njezina usta. (13) A Hana – ona je srcem govorila, samo su joj se usne micale, a glas joj se nije čuo. Zato Eli pomisli da je pijana. (14) Tad joj Eli reče: "Dokle ćeš se opijati? Skloni svoje vino od sebe!"

(15) Ali Hana uzvrat: "Ne, gospodaru moj, ja sam žena žalosnica; nisam pila ni vina ni opojna pića,

¹ Riječi "i stupi pred Jahvu" nema u hebrejskim rukopisima; ima ih samo u grčkim.

² U drevnom Israilu znak da je neko potpuno posvećen Bogu bio je to što mu nije skraćivana kosa.